

Ігор Бриндак

Село Підгірці Бродівського району до війни було відоме розміщеним на його території монастирем оо. Василіян та чудотворною іконою Божої Матері, яка там знаходились. Згодом прославилася знаменитою Бродівською битвою 1944 року, що розігралася в його околицях. Але сьогодні це село відоме саме Підгорецьким монастирем та напруженою ситуацією, яка склалася серед отців чеської делегатури ЧСВВ.

З 2004 р. триває серйозний конфлікт, у якому опинились підгорецькі отці, як і з керівництвом ЧСВВ, так і з керівництвом УГК Церкви. Конфлікт настільки серйозний, що було оголошено про ліквідацію чеської делегатури ЧСВВ в Україні. Однак самої ліквідації вони не визнали, натомість відіслали прохання про апеляцію в Рим. Розгляд цієї справи триває й досі.

Проте дана публікація не присвячена ні історії їхнього конфлікту, ні справі їхньої апеляції, її тематика дещо інша, а саме: починаючи з 2005 року, підгорецькі отці видають свої брошури з посланнями і розсилають священникам та мирянам. Окремі з їхніх послань свого часу викликали гарячу полеміку в таких церковних ЗМІ, як: «Мета», «Арка», «Патріархат». Проте пройшов час, і чимала кількість послань, які накопичились, вимагала, врешті, дати їм якийсь загальний аналіз. Варто відразу зауважити, що з більшістю написаного в цих посланнях можна погодитися. Однак існують принципові питання, з якими погодитися дуже важко. Врешті-решт, нехай самі читачі вирішать. Ось, наприклад, процитуємо окремих фрагментів із листа апостольського нунція в Україні (загальна назва брошури: «Лист Архiepіскопу Івану Юрковичу апостольському нунція в Україні. Лист вірним УГКЦ», с. 3). «Антицерковна мафія в середині Церкви потребувала швидко забезпечитись перед новообраним Святішим Отцем. Щоб він не міг нічого зробити для спасіння нашої Церкви, швидко висвятили на єпископів своїх кандидатів замість тих, яких хотів би Він». Тут цікавими є не так висловлювання типу: «антицерковна мафія», як те, звідки шановні підгорецькі отці знають, кого хотів би бачити єпископами Святіший Отець. Чи не володіють вони мистецтвом читати думки? Ще цікавішою є їхня оцінка на реакцію духовенства УГКЦ стосовно минулорічного скандального фільму «Код да Вінчі». Ось їхні твердження: «Випробуванням для нас був фільм, зневажуючий нашого Спасителя, на який ми відреагували мовчанкою. Тут мовчанка означає згоду. Крім архiepіскопа І. Возняка, контемплятивних сестер, невеликої кількості відважних священників і вірних, Ісуса Христа на Україні явно зреклись» (лист вірним УГКЦ, с. 8-9). Не беру на себе відваги передбачати, де в часі демонстрації фільму перебували підгорецькі отці, але з усього висловленого можна припустити, що не в Україні. Адже якою була реакція Церкви на «Код да Вінчі», немає потреби нагадувати. Про це писалось і говорилося повсюди. Церкві навіть закидали, що вона зчинила занадто великий галас щодо цього фільму. До речі, критику на цей фільм і книгу, серед інших, було опубліковано у василіянському часописі «Місіонер» (див. номер 9, 2006 р.). Нагадуємо про це тому, що провід ЧСВВ в підгорецьких посланнях часто критикується як такий, що має дух світу, дух схизми і т. д.

Особливо багато місця в підгорецьких посланнях приділено полеміці стосовно вживання під час богослужінь слова «православний». Ось декілька цитат щодо цього: «Усі чотири нові єпископи у святій Літургії називають наших вірних, що вони є православними (тобто членами схизматичної Церкви). За такий злочин проти Святішого Отця і за цю зраду мали бути адекватно покарані» (лист Івану Юрковичу, с. 3). «Слово "православний" в

Україні та й в усіх слов'янських державах означає тільки і тільки член православної схизматичної Церкви» (див. «Голгота УГКЦ, 1946-2006», с. 11). «Не можна наших католицьких вірних називати в Літургії православними. І навіть якби владики А. Шептицький, Й. Сліпий, М. Чарнецький у свою добу та в обставини, в яких опинилися, в деяких випадках так робили, то сьогодні те саме вже є злочином і зрадою не тільки нашої мученицької Церкви, але самого Христа і Святішого Отця, який Його видимо заступає» (лист вірним УГКЦ, с. 8). У книзі, виданій тими ж таки підгорецькими отцями під назвою «Чотири слова з України», на сторінці 128 чорним по білому, до того ж «жирним» шрифтом, є напис: «Східні канони (православної Церкви)». Під заголовком з такою ж назвою в цій книзі подано правило 61 VI Вселенського Собору, а далі – правила 65, 72, 81, 83 святого Василія Великого. Нагадую читачам, що VI Вселенський Собор відбувся 681 року, тобто ще до розділення Церков, за життя святого Василія Великого. Що ж тоді, за логікою підгорецьких отців, впливає з цього? Якщо вони твердять, що слово «православний» означає «тільки і тільки член православної схизматичної Церкви», значить ця схизматична Церква існувала ще до схизми, біля прізвищ авторів звернень стоїть додаток – ЧСВВ (чин св. Василія Великого), а тут самого Василія Великого вписали до «православної схизматичної Церкви» – значить усі ті звинувачення, які вони висувають єрархії нашої Церкви стосовно слова «православний», повинні застосувати й до себе. Крім того, парадоксальним є визнання самими підгорецькими отцями того, що, свого часу, це слово вживали на богослужіннях такі діячі нашої Церкви, як Андрей Шептицький, Йосиф Сліпий, Миколай Чарнецький. Отож, чому сьогодні таке вживання обов'язково є зрадою – вони не пояснюють.

У брошурі «Голгота УГКЦ, 1946-2006 рік» на 28 сторінці читаємо: «Як тяжко хотіти пояснювати простим людям, що все є в порядку, коли до сьогодні найвищий авторитет у Церкві не пояснив жесту Папи Івана Павла II щодо молитви в Асизі (1986 р., 2002 р.). Замість того прискорено наполягається на процесі його канонізації». В іншій підгорецькій брошурі «Лист Святішому Отцю Бенедикту XVI щодо зобов'язуючого слова відносно історично-критичної теології поганських релігій від 21. 11. 2006 року» на с. 24 читаємо: «Святіший Отче, тисячі безборонних і безсильних католиків очікують від Вас, що будете чинити покаєння за Папи Івана Павла II стосовно Асизу, що скажете ясне слово і вкажете, що цією зустріччю зловживалося і зловживається на велику шкоду сучасної Церкви». Отже, спершу ми чули вибачення Папи Івана Павла II, а тепер, як бачимо, є домагання, щоб вибачалися за Папу Івана Павла II, і до того ж висловлюється застереження щодо його канонізації.

У вищезгаданій книзі «Чотири слова з України» знаходимо, що писали підгорецькі отці про асизькі зустрічі там: «В 1986 і 2002 роках в Асизі відбувалися молитви за мир у світі, в яких також брали участь представники нехристиянських (язичницьких) релігій. На жаль, мас-медіа, і навіть католицькі часописи, календарі і книги до документальних фотографій додавали хибні цитати і коментарі. Однак в жодному випадку не можна з молитов в Асизі робити неправильних висновків, там йшлося тільки про акт прилюдного підкріплення миру у світі, а не про якийсь синкретизм і єдність із цими язичницькими релігіями. Той, хто із зустрічі в Асизі робив фальшиві висновки, які протилежяться апостольському вченню і традиціям святих, а хотів би проголошувати якусь нову віру і нову духовність, той поводить нечесно і навмисно подає неправдиве пояснення» (с. 99-101). Щоправда, тут отці писали не від самих себе, а цитували послання сестер св. Василія Великого із монастиря Альбано, зі змістом якого беззастережно погоджуються.

Отож, чому тепер лунають закиди вже покійному Папі і висловлюються застереження щодо його канонізації?

До речі, щодо вибачень, які, свого часу, проголошував Папа Іван Павло II, то підгорецькі отці відгукуються досить прихильно, але й тут вони дещо наплутали. Наприклад, у тому ж таки листі до Бенедикта XVI на с. 23 читаємо таке: «Ваш попередник також чинив покаєння за невинні жертви хрестоносних походів, потім за спалення Галілео Галілея. В цьому була його велич». Дивно, як міг покійний папа вибачатись за спалення Галілео Галілея, якщо останнього ніхто не спалив. Розповіді про спалення – це вигадка антикатолицької пропаганди. Насправді інквізиційний трибунал 1633 року тільки присудив Галілею перебування під домашнім арештом (з якого згодом був звільнений) і відмовляння 8 псалмів. Після суду Галілей ще жив до 1642 року і помер власною смертю, а 1639 року вільно опублікував свою працю «Діалоги і доводи математичні». Без сумніву, сам судовий процес проти Галілея, незалежно від того, яким був вирок, все одно носив насильницький характер, тому Папа Іван Павло II стосовно цієї справи просив пробачення, що, безперечно, не має нічого спільного з якимось міфічним спаленням. Цікаво, що сьогодні навіть така різко антикатолицька організація, як Свідки Єгови, не стверджує того, що Галілея спалили (див. «Вартова Башта» за 01. 04. 2006, с. 3, 4). Навіть вони визнали, що попередник Галілея – Копернік – був у добрих стосунках із церковною ерархією і свою книгу видав на прохання папи (див. «Вартова Башта» за 01. 04. 2006, с. 3, 4; див. «Пробудись» за 22.07, 2005, с. 14-17). Тому на тлі цього висловлювання підгорецьких отців, котрі вважають себе захисниками католицької ідентичності, стосовно Галілея виглядають вельми дивними.

Лєвова частка місця у підгорецьких посланнях відведена критиці сьогорнішнього глави УГКЦ Блаженнішого Любомира (Гузара). В контексті цієї критики вони, серед иншого, видали брошуру із назвою «Узурпація Верховного Архиепископства УГКЦ в 1996 році», в якій намагаються довести, що Блаженніший Любомир незаконно привласнив владу в Церкві. В багатьох своїх подальших публікаціях вони посилаються на цю брошуру як на беззаперечний авторитет. Усі факти, викладені там, побудовані на свідченнях однієї особи, члена Синоду єпископів 1996 р. Його ім'я в даному випадку значення не має з кількох причин, а саме:

Святе Письмо пише: «На пресвітера не приймай скарги, хіба що при двох або трьох свідках» (I Тм. 5: 19). Проте тут мова навіть не про пресвітера, а про Верховного Архиепископа. І наразі двох або трьох свідків його нібито незаконної узурпації не представлено.

У кінці брошури зазначено наступне: «Листопад 1996 – Львів. Три митрополити УГКЦ пишуть меморандум, в якому протестують проти насильства над їхнім сумлінням, незаконним вибором владики Л. Гузара на наступника Верховного Архиепископа». На сторінці 26 згаданої брошури читаємо наступне: «Тим листом Святіший Отець посередньо дав признання авторам меморандуму і висловив їм своє співчуття та зрозуміння, щоб вони мали мужність і відвагу стати в обороні Української Церкви і законних прав Синоду єпископів» (ці слова в брошурі є виділеними). Текст листа, яким, як написано в брошурі, «Святіший Отець дав признання меморандуму» вміщений там само, на сторінці 26. Подаємо його читачам без усіляких скорочень: «Я одержав листа з меморандумом до Його Еміненції кардинала Сільвестріні і Святіший Отець запізнався з його змістом (слово “запізнався” він підкреслив). Щиросердечні побажання пересилаю вам з нагоди зближуючихся празників Христового Різдва і Нового Року. Щастя вам

Боже! З належною пошаною отець Станіслав Дзівіш». Це все. Звернімо увагу, що навіть лист, написаний не самим Святішим Отцем, як це подано в брошурі, а його секретарем. Якщо на підставі цього листа доходять вищенаведених висновків, то постає закономірне запитання – наскільки взагалі цю брошуру можна вважати авторитетною.

Підгорецькі отці майже всюди перед прізвищем Любомира Гузара додають титул кардинал, а це означає, що кардинала вони в ньому визнають. Пригадаймо тепер, що цей титул Блаженніший Любомир отримав від Святішого Отця Івана Павла II 2001 року. Позаяк Папа вручив йому кардинальську шапку, значить претензій до нібито його узурпації влади немає, бо в протилежному випадку доведеться і Святішого Отця визнати співучасником узурпації.

У кінці цієї брошури подана післямова від редакції, тобто від шанованих підгорецьких отців. І, зокрема, наведено такі слова: «Після прочитаного заява кардинала Гузара в мас-медіа – “Я не масон” – звучить непереконливо». Стосовно масонства Блаженнішого це звучить не вперше, отож немає потреби знову повертатись до цього питання. Справа в тому, що в усій цій брошурі – «Узурпація Верховного Архієпископа в 1996 році». Про яке-небудь масонство Любомира Гузара, чи про масонство взагалі, немає ні слова. Тобто висновки збудовані ні на чому.

Тепер про деякі наступні звинувачення Блаженнішого в тому, що кардинал Гузар має схизматичне думання, свідчить: «Без дозволу Святішого Отця прийняв єпископські свячення» (відповіді підгорецьких отців на статті в часописах «Мета» і «Арка», с. 10). Якщо, як вони самі пишуть, Блаженніший отримав єпископські свячення, то значить хтось їх йому уділяв. Питання – хто? У брошурі «Узурпація Верховного Архієпископа в 1996 році», с. 14 є відповідь: це був Йосип Сліпий. Цікаво, Йосип Сліпий теж мав схизматичне думання? Подальші звинувачення такі: «Своїм ставленням дозволяє гомосексуальне співжиття і не вважає це за гріх» (відповіді підгорецьких отців на статті в часописах «Мета» і «Арка», с. 12). Це своє звинувачення вони побудували на підставі книги-інтерв'ю Антуана Аржаковського «Бесіди з Блаженнішим Любомиром Гузаром. До постконфесійного християнства» (УКУ, Львів 2006). Щоб зрозуміти слова Блаженнішого, котрі стягнули на нього вищесказане звинувачення, слід звернути увагу на запитання, яке поставив Аржаковський: «Цього року у світі багато йшлося про визнання гомосексуального подружжя?», с. 67. «Бесіди з Блаженнішим Любомиром Гузаром. До постконфесійного християнства». Спершу в'яснимо, на якому рівні піднімалось питання про визнання цих зв'язків: церковному чи державному? Зрозуміло, що на державному. Отож, питання, яке ставилось Блаженнішому, стосувалось визнання гомосексуальних подруж на державному рівні: про те, чи це є гріхом, чи ні, мова не йшла. І тому відповідь, яку він давав, стосувалась того, яке було відношення держави, а не Церкви. Нагадаю, що раніше гомосексуальні зв'язки карались в'язницею. Починаючи від часу Великої Французької революції, відповідальність за них почали усувати з кримінальних кодексів, за винятком зв'язків, вчинених насильно або стосовно неповнолітніх. В Україні ці явища перестали каратись законом аж після розпаду Радянського Союзу, хоча одночасно і не було легалізації гомосексуальних подруж. У той час, коли з кримінального кодексу усунули статтю про гомосексуальні зв'язки, жодна Церква не протестувала. І це не тому, що вона не вважає гріхом такі вчинки, а тому, що не вважає, що все, що є гріхом, має автоматично каратись державним законом. У той же час всі Церкви в нашій державі, і не тільки в нашій, є категорично проти того, щоб такі зв'язки реєструвалися на державному рівні. У даному випадку це вже було б схвалення гріху з боку держави.

Згадавши ті моменти, повернемося до інтерв'ю Блаженнішого. Його слова створили найбільше шуму: «Вони можуть жити разом, якщо наполягають на цьому. Добре, я певною мірою можу миритись із цим», – стосуються їхнього вчинку в очах держави, а не Бога і Церкви. А відразу після цих слів є таке: «Але нехай вони не претендують на те, щоб це вважалося подружжям». У даному випадку ми маємо справу з помилковою інтерпретацією слів Блаженнішого.

А ось ще одне звинувачення: «В рамках “реформ” східного монашества кардинал Л. Гузар назначив головою всіх монахів (втім і священників) – жінку! Запитуємо, коли, за цією “традицією”, розпочнеться висвячування жінок на священників та єпископів, як це вже є на Заході в деяких протестантських Церквах. Цей американський фемінізм різко протирічить східній традиції». («Голгота УГКЦ», 1946-2006 рр., с.31). Відповідь на це запитання дає сама історія.

1106 року у Франції релігійний проповідник блаженний Роберт Арбрисел заснував абатство Фонтевраульт. Туди входили і чоловічі, і жіночі монастирі. І, згідно з писаними правилами, засновником цього абатства та на чолі його обов'язково мала стояти жінка-абатиса. Їй підлягали як жінки, так і чоловіки, в тому числі і священники, і навіть сам засновник віддав себе в послух абатисі. Цікаво, що з боку Риму абатство Фонтевраульт ніколи не було засуджено, воно, згідно зі своїм статусом, проіснувало аж до кінця XVIII ст., зліквідувала його тільки Велика Французька революція, (див. Encyclopedia Katolicka. Lublin 1989, t. 5, p. 383). Правда, слід визнати, що Фонтевраульт – це все ж таки не східна традиція, однак виникло воно на початку XII ст. Невже у Середньовіччі Церква була схильна до протестантизму? Чи до ересі модернізму? Чи, може, до ересі ІКТ (історично-критична теологія)?

До сьогодні розглядаються закиди підгорецьких отців стосовно керівництва нашої Церкви. Поглянемо на проект реформи, яку вони пропонують Церкві і яку виклали у ще одній своїй брошурі під назвою «Учнівство – нова формація». На сторінках 13-16 конкретніше подано проект нової формації семінаристів. Отже, як би виглядали студії в семінарії, згідно з підгорецькими реформами. «Час навчання чітко розділений: два роки місійної практики на території єпархії, три наступні роки навчання і знову рік практики». Тобто спочатку семінаристи мали б провадити місіонерську діяльність, а згодом вчитися, як провадити цю діяльність. Думаю, подальших коментарів не потрібно. Цікаво, що там само, на сторінці 13, читаємо наступне: «Суть біблійного студіювання бачимо на прикладі Ісуса Навина. Спочатку він вивчав Боже Слово (вдень і вночі, і то без ІКТ), опісля це слово «жив» (зберігаю повністю граматику тексту, як і підкреслення І.Б), і аж потім його «вчив» інших. Чи звернули отці увагу, що цей поданий ними приклад суперечить розробленій ними ж семінарійній реформі.

Підводячи підсумки всього вищесказаного, хочеться ствердити наступне. Рідко хто може заперечити, що і в Католицькій Церкві загалом, і в нашій помісній Українській Греко-Католицькій Церкві зокрема, є справді багато проблем. Тому бажання провадити церковні реформи, за своєю суттю, є добрим. Бодай за це бажання підгорецьким отцям слід віддати належне. Так, серед їхніх зауважень і пропозицій є багато й таких, до яких варто прислухатися. Неможливо теж не згадати їхню надзвичайно активну місійну працю як в Чехії, так і в Україні. Але, поряд з цим, ми спостерігаємо явища, які не тримаються купи. У принципі, вони не були б серйозною проблемою, якщо б поряд з ними не існувала тенденція кидатися від однієї крайності в іншу і то в такий спосіб, який викликає серйозне занепокоєння багатьох вірних, котрі читають підгорецькі послання або

відвідують реколекції в Підгірцях. Через удавання до таких крайнощів створюється конфронтація в Церкві, яка затемнює багато чого справді позитивного, створеного чеською делегатурою в Україні. Мабуть, кожен погодиться, що позиція конфронтації, це явно не та позиція, яка сприяє оновленню Церкви і відкриває серця людей на прийняття Духа Божого.

І. Бриндак. Підгорецькі контроверсії // Слово № 2 (32) (2007) с. 23-25